

HENDRIK BRUNO (DEN HAAG)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [IN HET LEGER | KRUISPOLDER]
20 SEPTEMBER 1639
2238

Vervolg op Bruno' brief van 8 september 1639 (OC 1, nr. 1e, pp. 547-548; Worp 2, nr. 2224, p. 491).

Samenvatting: Bruno bericht Huygens over de vorderingen die zijn zonen maken in de muziek, onder leiding van Steven van Eyck. Deze is zeer tevreden over Christiaan, maar veel minder te spreken over Constantijn jr.

Bruno's laatste brief van 1639 aan Huygens. Deze laatste was op 12 oktober 1639 terug in Den Haag.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (enkelvel, 20x31, a | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 2, nr. 2238, p. 498: samenvatting.

— OC 22, nr. 4, p. 24: gedeelte (<Pergo. De poësi ... incrementis delibamus.>).

Namen: Antæus; Apollinarius van Laodicea; Atlas; Bellerophon; Calliope; Johan Carion; Ubbo Emmius; Steven van Eyck; Hercules; Christiaan Huygens; Constantijn Huygens jr.; Lodewijk Huygens; Philips Huygens; Julianus de Afvallige; Justinus; Melanchton, Philippus; Minerva; Polybius; Raymundus Lullus; Themistocles.

Plaatsen: Azië; Den Haag; Griekenland; Macedonië; Sicilië.

Titels: *Chronicon* (Carion/Melanchton 1617); *Chronologia* (Emmius 1619).

Glossarium: musicus (muzikaal).

Transcriptie

Virtute, et natalium splendore perillustri viro

Domino Constantino Hugenio, Equiti, Toparchæ in Zuilichem, etc., salutem plurimam dicit.

Næ ego 8Z90H BE*4≅< sum, ac oblivionis, si Themistocli placet, artem non dico perdidici, sed innatam mihi atque annatam circumfero! Adeò ut quærendus jam sit dudum aliquis, qui artem memoriæ me doceat, Raym. Lullus. Quid enim? Novissimis, quod omninò tamen et opus fuit, et apud animum constitueram, nullam historiæ, geographiæ, chronographiæ musicesque mentionem feci, planè tanquam omnia hæc nihil ad nos quicquam pertinerent. Quæstionem adhibere nihil necesse: habes confitentem reum, amplissime Domine, et damnandus, etiam meâ sententiâ, videor. Nunc autem, quia veniam aliquam maximè apud humilitatem tuam meretur culpæ confessio, et majori eam curâ sarciendam conatus, quod unum queo, operam dabo, ut, si minus maturè, saltem studiosè nomen hoc expungam.

Ac historiis quidem bidui moram Constantini febricula aliqua fecit, sed ea nunc, credo, febriculosas, quos meditabar, diras verita, abiit, excessit. Ille autem, licet animo semper in studiis præsentis occupetur, majori tamen nunc animatus accedit, et, ut Antæus ille olim, robur et vires accipit ab ipso casu. Apud authorem nostrum, non tanquam in speculum in patinas Syrus ille comicus, sed ut Philippus olim libertati Græciæ insidiatus, è speculâ in speculum rerum humanarum intuemur. Ego autem, quia, tanquam Hercules tanto Atlanti succenturiatos olim, sibi commilitiones nobilissimos promittit patria - ex aliis exemplum jam nunc sumere sibi assuescant -, quid facto usus aliquando, quid vitato opus fiet, quid laudi, quid vitio detur, saltem extremâ lineâ notare, sedulò moneo, quæ possum pro meâ sapientiâ.

Atque adeò quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando egerit, spectare autor sum: Hæc enim ut Polybius gravissimè censuit, si quis ex historiâ tollet. Jam quod supererit, velut contentio aliqua, non doctrina erit, et in præsentia jucunditatis quidem fortasse aliquid, postea verò nullam prorsus ad vitam utilitatem præstabit. Philippi autem, vulpeculæ illius Macedonicæ, astutias imprimis juvat contemplari. Quippe hic commissis inter se Atheniensibus, Thebanis, Phocensibus, Corinthiis, Thessaliis, alterius factionis partes tantisper defendit, donec datâ facultate utrasque civili bello intestinisque vulneribus fractas, attristas, confossas, nullo negotio opprimeret. Ita à Romanis, quod nosti probè, maximè virorum, semper

factitatum, dum interim gloriabantur, se sociis defendendis terrarum dominos esse factos. Ita Turcarum toto orbe tremendum nomen Christianorum vel prodicione constat crevisse, vel discordiâ. Et quid alios tango? Ita noster effecit, ut obscuri etiam inter finitimos Macedoniæ populi emergerent, ut Græciæ totius, ut Asiæ deinde omnis imperio, ductu atque auspiciis filii potirentur. Sed reprimo me. Video enim hæc veterem illam garrulitatem meam arguere, et suam Minervæ aliquid narrare.

Pergo. De poësi tamen nihil dico; nam et silentium Constantinus pridem indixit, et utinam quæ vellem loqui, per Christiani infelicitatem liceret? Infelicitatem inquam, nam ille ut ζἈμουσοῦς planè sit, ut nascenti non riserit Musarum pater, ut Musæ non foverint gremio, nec Bellerephontæo perfuderit ora liquore Calliope; cædat, qui volet, non ego.

In musicis sanè Stephanus (qui diligentissimè, quantum omninò videre possum, nobilissimos discipulos instituit) dici nequit, quantopere Christianum deprædicet, efferat, admiretur; Constantini, quod doleo, et mirari subit, longè parcius præco. Quo hic redeam, equidem non invenio, nisi ad illud, ¹*Non omnia possumus omnes*.

In geographicis Sicilia nos, Græcia, et Macedonia tenent, quarum nunc regionum apud Justinum creberrima ferè mentio est. In temporum ratione notandâ, magnisque epochis, et periodis imperiorum observandis, cum Emmii *Chronologiâ* Carionis, sive Melanthonis potius *Chronicon* comparamus. Atque ex eo nonnulla de Græcorum decrementis et Macedonum incrementis delibamus. Omnes enim res fortunasque utriusque gentis, paulò altius repetere, atque accuratius commemorare videtur. Quod si non placet institutum hoc Amplitudini Vestræ, vir prudentissime, causam non dico, sed ut dicere tibi tria hæc modò verba placeat ‘Aufer mihi ista,’ oro; aut, quod de libro Apollinarij ad se scripto Julianus ajebat: ‘Ἀνέυων, ἔυων, κατέυων.’

Benè vale, vir illustris.

Amplissimo Nomini Tuo dicatissimus cliens,
Henricus Bruno.

Hagæ-Comitis, XII Calendas Octobres MDCXXXIX.

Anomalis quæ quidem præscriperas, ediscendis, ²numine Dei finem hodiernus dies dedit. Neque video, cur plures quam Mercurii ac Saturni dierum horas deinceps sint flagitatura. Adeò jam ante multa usu (maximè majores duo) perceperant.

Vertaling

Hendrik Bruno groet Constantijn Huygens, ridder, heer van Zuilichem enz.

Zeker ben ik het veld der vergetelheid, als het Themistocles behaagt, en kan ik zeggen, dat ik mij de kunst van het vergeten grondig niet heb eigen gemaakt, maar als in- en aangeboren met mij mee draag! Zozeer zelfs dat allang iemand moet worden gezocht, die mij de kunst van het onthouden bijbrengt, namelijk Raymundus Lullus. In mijn laatste brief heb ik, wat toch beslist noodzakelijk was en wat ik ook van plan was, geen enkele melding gemaakt van de geschiedenis, de aardrijkskunde, de tijdrekening en de muziek, alsof deze zaken voor ons geen enkel belang hadden. Het is niet nodig daarnaar te vragen; gij hebt al mijn schuldbekentenis, edele heer, en ik lijk al veroordeeld, ja door mijn eigen uitspraak. Nu echter, aangezien deze schuldbekentenis vooral bij uw nederigheid enige vergiffenis verdient en ik met grote inspanning pook deze schuld weer goed te maken - het enige dat ik kan -, doe ik moeite om, indien minder vakkundig, tenminste met ijver deze roep uit te wissen.

---

1. Vergilius: *Eclogæ* 8, 62-63: ‘... Vos, quæ responderit Alphisiboeus, | Dicite, Pierides: *non omnia possumus omnes*.’
2. <N.D.> = ‘numine Dei’?

Daarbij heeft in de geschiedenis een of andere koorts van Constantijn [jr.] voor een oponthoud van twee dagen gezorgd; maar deze is nu, geloof ik, in angst voor de erge koortsen die ik voorzag, weggegaan en verdwenen. Al wordt hij altijd al bezeten door een geest immer tot studeren bereid, nu pakt hij de zaken [nog grondiger] aan, gestimuleerd door een sterkere [geest], en, zoals eertijds Antæus, ontleent hij kracht en krachten aan de val zelf. Bij onze auteur kijken wij, niet zoals die komische Syriër in borden alsof het een spiegel is, maar zoals Philippus toen hij indertijd de vrijheid van Griekenland belaagde, vanuit een uitkijkpost in de spiegel van de menselijke zaken. Ik toch, aangezien het vaderland, net zoals vroeger Hercules eertijds aan Atlas hulptroepen, aan zichzelf deze nobele medestrijders belooft - zij gewennen zich nu om hun voorbeeld aan anderen te ontlenuen - let er nauwkeurig op dat ze tenminste bij benadering weten wat soms kan worden gebruikt, wat moet worden vermeden, wat lof, wat afkeuring verdient, voorzover ik dat met mijn kennis kan.

En ik zorg ervoor dat erop wordt gelet wie, wat, waar, met wiens hulp, waarom, hoe, wanneer iets heeft gedaan. Dit immers, omdat Polybius het als zeer ernstig beschouwde als iemand iets aan de geschiedenis ontleende. Wat ervan zal overblijven zal een of andere mening zijn, geen leerstelling, en misschien zal het op het moment iets aangenaams, later echter niets nuttigs bijdragen aan het leven. Het is vooral leuk de streken van dat slimme Macedonische vosje Philippus te bekijken. Deze verdedigde immers, toen de Atheners, de Thebanen, de Phocensers, de Corinthiërs en de Thessaliërs onderling streden, de tegenpartij een beetje, totdat hij bij gegeven gelegenheid alle partijen, gebroken door burgeroorlog en interne wonden, verzwakt en verward, zonder enige moeite overweldigde. Zo hebben ook de Romeinen, zoals u goed weet, beste der mannen, dat altijd gedaan, toen zij zich erop beroemden dat zij de heersers van de wereld zijn geworden door hun bondgenoten te verdedigen. Zo komt het ook dat de verschrikkelijke naam van de Turken over de gehele wereld is gegroeid door het verraad of de onenigheid van de Christenen. En wat anders zal ik noemen? Zo heeft ook onze [Philippus] dat gedaan, toen de onbekende volken onder de burens van Macedonië zich roerden, zodat zij zich onder gezag, leiding en opzicht van zijn zoon [Alexander de Grote] van geheel Griekenland en geheel Azië meester maakten. Maar ik houd mij in. Ik zie hier die oude babbelsucht van mij aan het werk, en het zwijnt iets aan Minerva vertellen.

Ik ga door. Over de poëzie zeg ik echter niets, want Constantijn kondigde lange tijd geleden al een stilte aan, en ach, wat ik wilde zeggen, kwam het door Christiaans ongeluk? Ongeluk, zeg ik, want hij is duidelijk amuzisch, alsof de vader der muzen de boreling niet heeft toegelachen, alsof de muzen de schoot niet hebben begunstigd en Calliope de mond niet met Bellerophontische vloeistof heeft overgoten. Wie wil, mag hem neerhouden; ik niet.

Wat betreft de muziek, van Steven [van Eyck] (die, voorzover ik dat kan zien, zijn edele leerlingen met ijver onderwijst) kan men niet zeggen hoezeer hij Christiaan prijst, verheft, bewondert. Over Constantijn is hij veel minder te spreken, wat ik betreurt en wat wonderlijk lijkt. Waartoe ik nu zal overgaan weet ik niet, behalve tot dat ³‘Niet iedereen kan alles.’

In de aardrijkskunde houden Sicilië, Griekenland en Macedonië ons bezig, van welke gebieden bij Justinus vrijwel voortdurend sprake is. Om een idee van de tijden te krijgen, en van de grote tijdperken en perioden van de rijken, vergelijken wij het ⁴*Chronicon* van [Johannes] Carion, of liever van [Philippus] Melanchton, met de ⁵*Chronologia* van Ubbo Emmius. En van daaruit stippen wij enige zaken aan betreffende de verliezen van de Grieken en de veroveringen van de Macedoniërs. Het lijkt immers dat ze al deze zaken en lotgevallen van deze twee volken door ze even later te herhalen zich nauwkeuriger herinneren. Als deze onderwijsmethode u niet bevalt, wijze heer, zal ik deze zaak niet verdedigen, maar ik vraag dat u slechts deze drie woorden wilt zeggen: ‘Ontneem mij dit,’ of, wat Julianus zei over het boek van Apollinarius aan hem geschreven: ⁶‘onvriendelijke, vriendelijke en allervriendelijkste [woorden].’⁷

Gegroet, waarde man.

---

3. Vergilius, *Eclogæ*, 8, 62-63: ‘... Jullie, muzen, zegt wat Alphisiboëus zou hebben geantwoord: ‘niet iedereen kan alles.’’

4. Philippus Melanchton, *Chronicon [Johannis] Carioni* (Genève 1617).

5. Ubbo Emmius, *Chronologia rerum Romanarum* (Groningen 1619).

Uw toegewijde dienaar,
Hendrik Bruno.

Den Haag, 20 september 1639.

Het uit het hoofd leren van de uitzonderingen, die u had voorgeschreven, kon met Godes hulp vandaag worden afgesloten. En ik zie niet waarom die vervolgens meer uren dan op vrijdag en zaterdag zullen vereisen. Zoveel hebben (vooral de twee oudsten) zich reeds eerder door het gebruik eigen gemaakt.

